Τι είναι το δράμα;

Το **δράμα** (***δραματική ποίηση*** – **6ος αι.**) συνθέτει στοιχεία και από τα δύο είδη του αρχαίου ποιητικού λόγου που προηγούνται χρονικά

το **έπος** (**8ος αι.**)

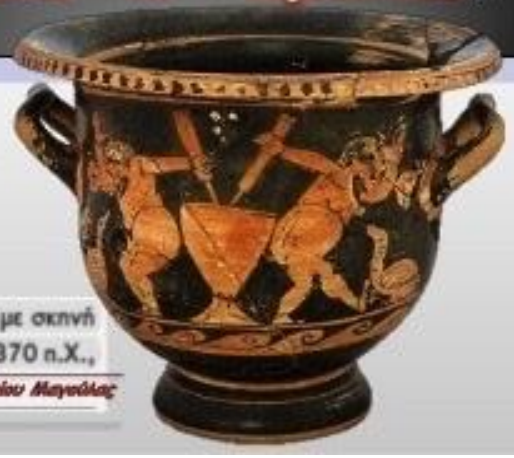
διηγείται ηρωικά κατορθώματα

τη **λυρική ποίηση** (**7ος αι.**)

περιγράφει κοινωνικά & πολιτικά προβλήματα με συνοδεία λύρας.

Το **δράμα** ξεχωρίζει από το έπος και τη λυρική ποίηση γιατί προορίζεται για **παράσταση**

Αναπαριστάνει και **ζωντανεύει** ένα γεγονός που εξελίσσεται μπροστά στους **θεατές** (**δράμα < δράω –ῶ = πράττω**).

Αγγείο για το ανακάτεμα του κρασιού με νερό (κρατήρας) με σκηνή κωμωδίας. Απεικονίζονται χήνες να επιτίθενται σε μάγειρες (380-370 π.Χ., Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο). *Τσατσαδώρος Χρήστος, Βιβλίλογος Γυμνασίου Μαγούλας*

xtsat.blogspot.gr

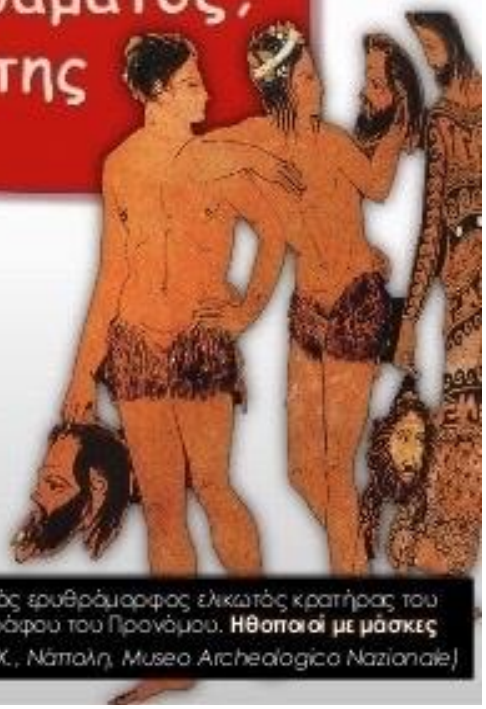
Γένεση Δραματικής Ποίησης

Ποια είναι η προέλευση του δράματος;
Ποια ήταν τα χαρακτηριστικά της λατρείας του Διονύσου;

Σελ. 63 - 64

Δύο θεατές στις κερκίδες.

Αττικός ερυθρόμορφος ελικωτός κρατήρας του Ζωγράφου του Προνόμου. **Ηθοποιοί με μάσκες**
(400 π.Χ., Νάπολη, Museo Archealogico Nazionale)

Τσατσούρης Χρήστος, Φιλόλογος Γυμνασίου Μαγούλας

xtsat.blogspot.gr

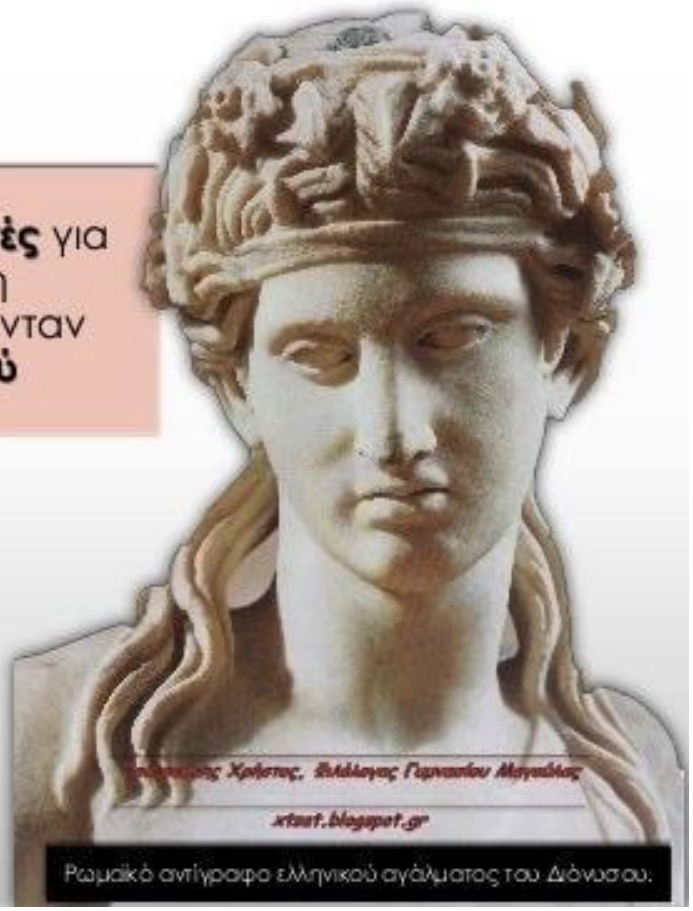
Ποια είναι η προέλευση του δράματος;

Το δράμα προήλθε από τις **θρησκευτικές τελετές**, τα **δρώμενα** (= ιερές συμβολικές πράξεις)

- συνδέθηκε με τις **τελετουργικές γιορτές** για τη **γονιμότητα** και τη **βλάστηση** που γίνονταν **προς τιμήν του θεού Διονύσου**.

Χάλκινο σμοίωμα επτά γυμνών γυναικών που πιάνονται από τους ώμους σχηματίζοντας κυκλικό χορό (9ος αι. π.Χ., Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο).

Ρωμαϊκό αντίγραφο ελληνικού αγάλματος του Διόνυσου.

Η λατρεία του Διονύσου στην Αθήνα

- **Δημοφιλής** στις **λαϊκές τάξεις** και **αγρότες**
- **Υποστηρίχθηκε** πολύ **από τοπικούς άρχοντες** που αναζητούσαν λαϊκή στήριξη.

Η μεγάλη γιορτή του **Διονύσου**. Ο **άρχοντας – βασιλιάς**, αντιπροσωπεύει εδώ το Διόνυσο. Η γυναίκα του είναι η βασίλισσα του περίεργου αυτού καρναβαλιού. Το άρμα του, που έχει σχήμα πλοίου, σύρεται από «**σατύρους**» ντυμένους με δέρματα ζώων και από αναμαλλιασμένες γυναίκες, τις «**Μαινάδες**».

Τι γνωρίζουμε για το Διόνυσο;

Τσατσούρης Χρήστος, Φιλόλογος Γυμνασίου Μαγούλας
xtsat.blogspot.gr

Διόνυσος

γιος του **Δία** και της θνητής **Σεμέλης**

Θεός

- **βλάστησης**
- **αμπελιού**
- **κρασιού**
- **μέθης**
- **διασκέδασης**

Η λατρεία του είχε

- Μυστηριακό
- εκστατικό χαρακτήρα

μολονότι ξεκίνησε από τη **Θράκη**, πήρε **πανελλήνιο χαρακτήρα** και οι **γιορτές** προς τιμήν του ήταν πολυάριθμες

- **Μεγάλα και Μικρά Διονύσια**
- **Λήναια**
- **Ανθεστήρια**

Ως θεός της μανίας είχε την επωνυμία **Βάκχος**

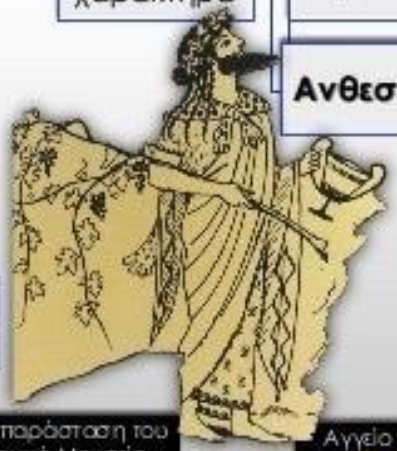
Συνοδοί του θεού ήταν

- ο **Σ(ε)ιληνός**
- οι **Σάτυροι**
- οι **Μαινάδες** ή **Βάκχες**

Κυριότερα εμβλήματά του:

- ο **τράγος**
- το **αμπέλι**
- ο **κισσός**
- ο **θύρσος** *(ξύλο τυλιγμένο με φύλλα κισσού)*

Αγγείο για αρωματικά έλαια (οινοχόη) με παράσταση του **Διονύσου**. 510-490 π.Χ. Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο.

Αγγείο για το κέρασμα του κρασιού (χους, τύπος οινοχόης) με παράσταση **Διονύσου** και **Σατύρου** (520-510 π.Χ., Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο).

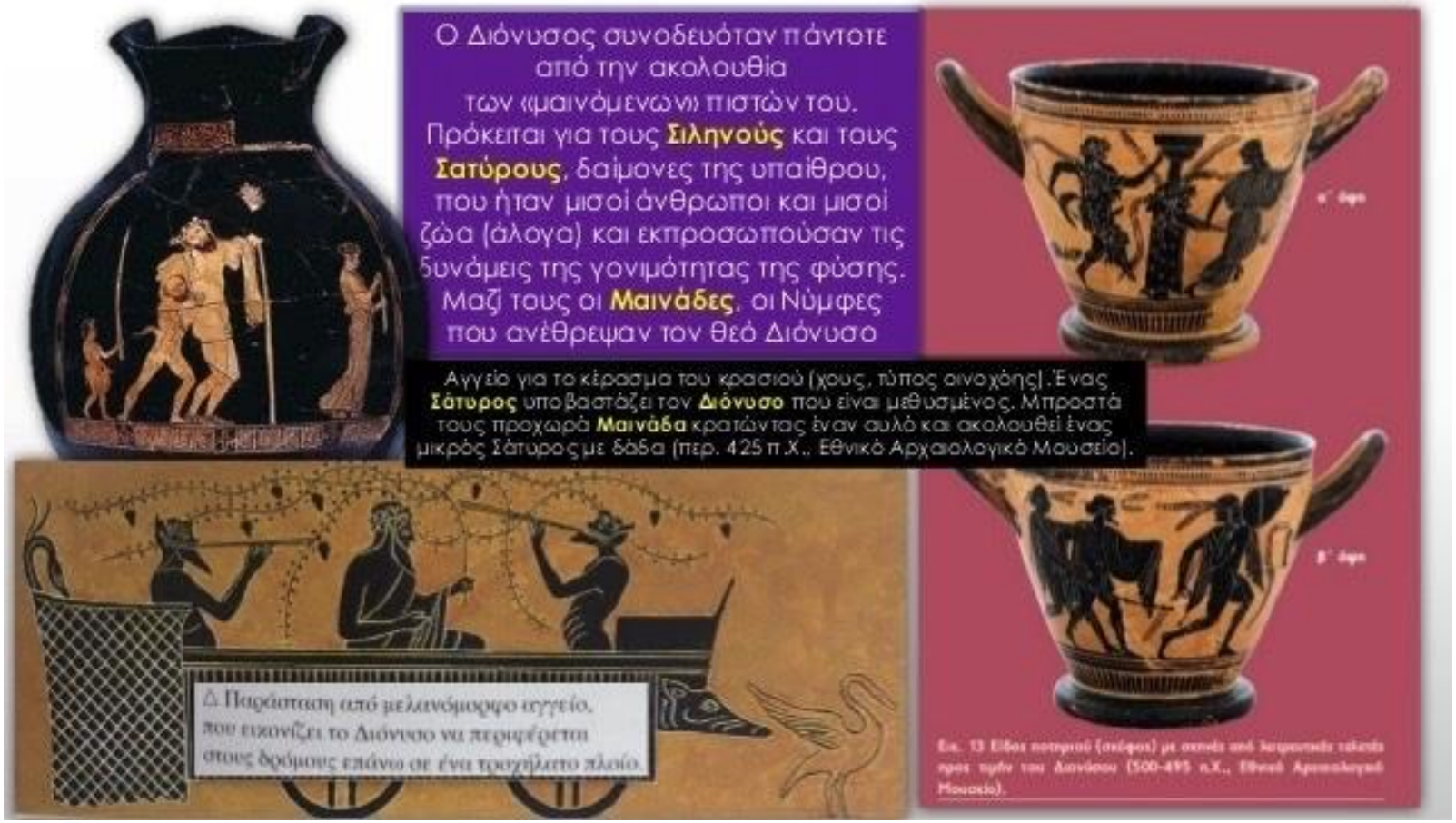

Αγγείο για αρωματικά έλαια (πελίκη) με παράσταση του **Διονύσου** και **Μαινάδας**. 450-440 π.Χ. Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο.

Αναζήτησε στα αγγεία αντικείμενα ή μορφές που αποτελούν τα σύμβολα του Διονύσου και βάλε √ σε όσα σκανδάνουν.

- στεφάνι κισσού √
- ο γυμνός μηρός του θεού διακοσμημένος [illegible] και σπλαχνόν με κισσό (θύρσος) √
- σύνταξη ολόσωμη του θεού (Φειδίας) √
- κλαδάκι που κρατήσαν για να τίναζε ο θεός το κρασί του (κάνθαρος) √
- σύνταξη ολόσωμη του θεού (Σάτυρος) ☐
- κλαδιά με κληματόφυλλα και σταφύλια ☐
- κλάδι ☐

Ο Διόνυσος συνοδευόταν πάντοτε από την ακολουθία των «μαινόμενων» πιστών του. Πρόκειται για τους **Σιληνούς** και τους **Σατύρους**, δαίμονες της υπαίθρου, που ήταν μισοί άνθρωποι και μισοί ζώα (άλογα) και εκπροσωπούσαν τις δυνάμεις της γονιμότητας της φύσης. Μαζί τους οι **Μαινάδες**, οι Νύμφες που ανέθρεψαν τον θεό Διόνυσο
Αγγείο για το κέρασμα του κρασιού (χους, τύπος οινοχόης). Ένας **Σάτυρος** υποβαστάζει τον **Διόνυσο** που είναι μεθυσμένος. Μπροστά τους προχωρά **Μαινάδα** κρατώντας έναν αυλό και ακολουθεί ένας μικρός Σάτυρος με δάδα (περ. 425 π.Χ., Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο).
Δ. Παράσταση από μελανόμορφο αγγείο, που εικονίζει το Διόνυσο να περιφέρεται στους δρόμους επάνω σε ένα τροχήλατο πλοίο.
Εικ. 13 Είδος κοτυλιού (σκύφος) με σκηνές από λατρευτικές τελετές προς τιμήν του Διονύσου (500-495 π.Χ., Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο).

Ποια ήταν τα χαρακτηριστικά της λατρείας του Διονύσου;

Ο Διόνυσος της έκστασης και της μεταμόρφωσης.

Ο Διόνυσος πέρα απ' όλα όμως ήταν ο θεός της **έκστασης** και της **μανίας**. Ήταν ο **Βάκχος** (μαινόμενος) και ο **Λύσιος** (απελευθερωτής), ο θεός που προκαλούσε στους λατρευτές του έναν πρωτόγνωρο θρησκευτικό **ενθουσιασμό**. Εκείνος που απελευθέρωνε τα πιο ενδόμυχα ένστικτά τους και τους απομάκρυνε προσωρινά από τους καταναγκασμούς και τους καθιερωμένους κανόνες της καθημερινότητας. Ο παράφορος χορός των πιστών του με τη ζάλη και την αλλοφροσύνη που προκαλούσε, αλλά και το μεθύσι από το πολύ κρασί, οδηγούσαν τους πιστούς στην **έκσταση**. Τότε ήταν που οι λατρευτές έβγαιναν από τον εαυτό τους και ένιωθαν ότι το πνεύμα του θεού έμπαινε στο σώμα τους.

Αυτή η **λύτρωση** και η **χαρά** που πρόσφερε ο θεός ήταν λογικό να προκαλέσει ιδιαίτερα την **έλξη των γυναικών προς τη λατρεία του**. Περιορισμένες να απασχολούνται αποκλειστικά με τις οικιακές εργασίες, αποκλεισμένες από την κοινωνική και πολιτική ζωή, αγκάλιασαν τη λατρεία του. Κι έτσι ο Διόνυσος έγινε ο **θεός των γυναικών**.

Πήλινο σκεύος που χρησιμοποιούσαν οι γυναίκες για το ξάσιμο του μαλλιού, τοποθετώντας το επάνω στο γόνατό τους (επίνητρο). Απεικονίζει **Μαινάδες** στεφανωμένες με **φύλλα κισσού** να χορεύουν **εκστασιασμένες** με τα κεφάλια σκυμμένα και κρατώντας **θύρσους** (510-490 π.Χ., Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο).

Παράσταση από αθηναϊκό ερυθρόμορφο αγγείο. Εικονίζονται σπονδές για το Διόνυσο, οι οποίες γίνονται από τις **μαινάδες** με πυρσούς και μουσικά όργανα.

Αττικός μελανόμορφος σκύφος με **παράσταση πομπής κωμαστών**.
(Περ. 580 π.Χ. ΕΘΝΙΚΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ)

Οι κώμοι ήταν εορταστικές πομπές. Όσοι συμμετείχαν σ' αυτές γύριζαν μεθυσμένοι στους δρόμους, χορεύοντας, τραγουδώντας και κάνοντας διάφορα αστεία και πειράγματα.

Διθύραμβος

Τι ήταν ο διθύραμβος;

Σελ. 64 - 65

Τσατσούρης Χρήστος, Φιλόλογος Γυμνασίου Μαγούλας

xtsat.blogspot.gr

Απόδοση παράστασης αγγείου. Απεικονίζεται ένας αυλητής με αμάνικο χιτώνα και μπρός να παίζει αυλό. Απέναντί του στέκονται έξι μέλη του χορού, από τα οποία τα τρία είναι μεταμφιεσμένα σε άλογα και τα άλλα τρία σε πολεμιστές που τα ιππεύουν. Πρόκειται για την αρχαιότερη απεικόνιση ζωόμορφου χορού στην αγγειογραφία (550-540 π.Χ., Αρχαιολογικό Μουσείο Βερολίνου)

Τι ήταν ο διθύραμβος;

Τσατσούρης Χρήστος, Φιλόλογος Γυμνασίου Μαγούλας

xtsat.blogspot.gr

Ο διθύραμβος ήταν θρησκευτικό και λατρευτικό άσμα

Το **τραγουδούσε** ο ιερός **θίασος** των πιστών του Διονύσου

με συνοδεία **αυλού**

χορεύοντας γύρω από το **βωμό** του θεού.

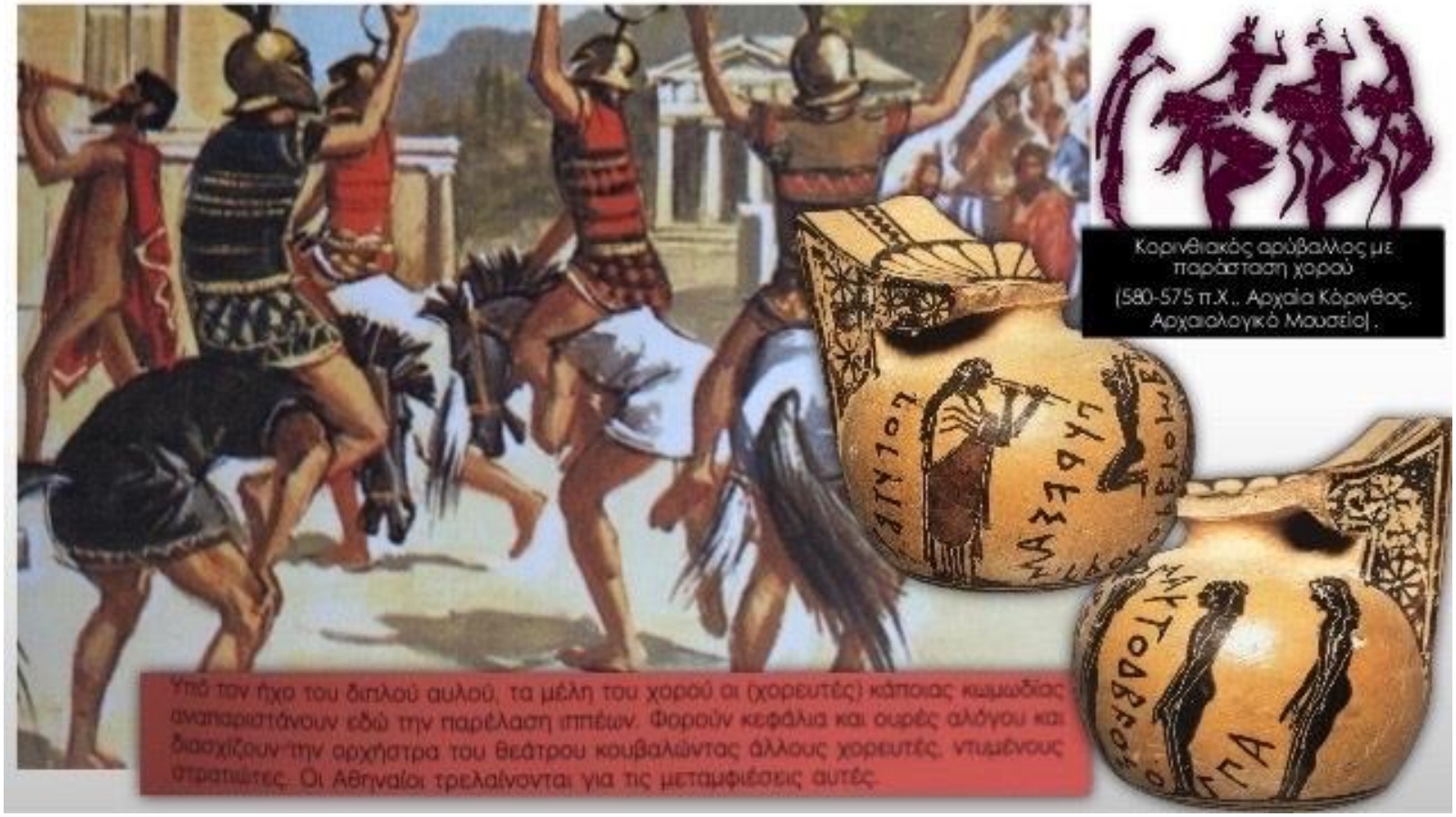
Ο διθύραμβος περιείχε επιπρόσθετα μια **αφήγηση** σχετική με τα **παθήματα του θεού**.

Την απόδοση της αφήγησης αναλάμβανε ο **έξάρχων (ο *πρώτος των χορευτών***), που έκανε την αρχή στο τραγούδι

ενώ **Χορός 50 χορευτών**, μεταμφιεσμένων ίσως σε **τράγους**, εκτελούσε κυκλικά (κύκλιοι χοροί) το **διθύραμβο**.

Αγγείο για την ανάμιξη του κρασιού με νερό (Βίνος). Απεικονίζεται ο Διόνυσος με το θίασό του (420-410 π.Χ., Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο).

Κορινθιακός αρύβαλλος με παράσταση χορού
(580-575 π.Χ., Αρχαία Κόρινθος, Αρχαιολογικό Μουσείο).

Υπό τον ήχο του διπλού αυλού, τα μέλη του χορού οι (χορευτές) κάποιας κωμωδίας αναπαριστάνουν εδώ την παρέλαση ιππέων. Φορούν κεφάλια και ουρές αλόγου και διασχίζουν την ορχήστρα του θεάτρου κουβαλώντας άλλους χορευτές, ντυμένους στρατιώτες. Οι Αθηναίοι τρελαίνονται για τις μεταμφιέσεις αυτές.

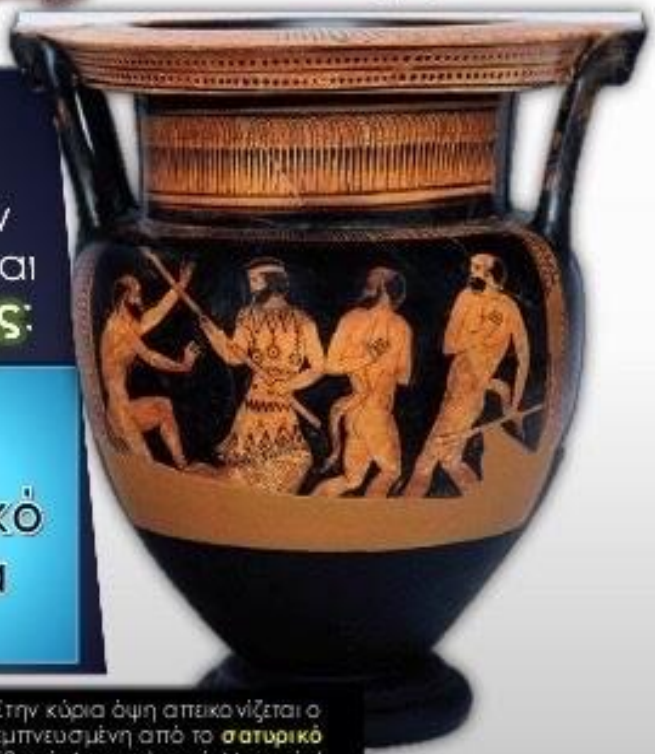
Ποια είναι τα τρία είδη του δράματος;

Τσατσάρης Χρήστος, Φιλόλογος Γερανείου Μαραθώνας

xtsat.blogspot.gr

Στην αρχή ο **διθύραμβος** ήταν **αυτοσχέδιος** και **άτεχνος**. Από την αυτοσχέδια αυτή μορφή των λαϊκών λατρευτικών εκδηλώσεων παράγονται τα **τρία είδη της δραματικής ποίησης**:

- η τραγωδία
- η κωμωδία
- το σατυρικό δράμα

Αγγείο για το ανακάτεμα του κρασιού με νερό (κρατήρας). Στην κύρια όψη απεικονίζεται ο Προμηθέας μαζί με **Σατύρους**. Η παράσταση είναι πιθανόν εμπνευσμένη από το **σατυρικό δράμα του Αισχύλου Προμηθεύς Πυρκαεύς** (περ. 430 π.Χ., Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο)

Η ΤΡΑΓΩΔΙΑ ▸ Η προέλευση της τραγωδίας: από τη διονυσιακή λατρεία στο δραματικό είδος

Πώς γεννήθηκε η τραγωδία σύμφωνα με τον Αριστοτέλη;

Σελ. 65

Αττικός ερυθρόμορφος ελικωτός κρατήρας του Ζωγράφου του Προνόμου. **Ηθοποιοί με μάσκες** *(400 π.Χ., Νάπολη, Museo Archeologico Nazionale)*

Τσατσούρης Χρήστος, Φιλόλογος Γυμνασίου Μαγούλας

xtsat.blogspot.gr

Πώς γεννήθηκε η τραγωδία σύμφωνα με τον Αριστοτέλη;
Αριστοτέλης θεωρεί ότι η τραγωδία γεννήθηκε
από τους αυτοσχεδιασμούς των πρωτοτραγουδιστών, «πῶν ἐξαρχόντων τὸν διθύραμβον»
και το διθύραμβο
(Περὶ Ποιητικῆς, IV, 1449α)
Μαρμάρινο προσωπείο του Διονύσου. Βρέθηκε στον Πειραιά. Είναι ένα από τα λίγα λατρευτικά προσωπεία του θεού που έχουν βρεθεί (1ος αι. π.Χ., Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο).
Τμήμα μαρμάρινου προσωπείου του Διονύσου. Βρέθηκε στη νότια πλαγιά της Ακρόπολης. Είναι ένα από τα λίγα λατρευτικά προσωπεία του θεού που έχουν βρεθεί (1ος αι. π.Χ., Μουσείο Ακρόπολης).

Αρίων

Αρίων: Ποια ήταν η προσφορά του στην εξέλιξη του διθύραμβου;

Σελ. 65

Αττικός ερυθρόμορφος ελικωτός κρατήρας του Ζωγράφου του Προνόμου. **Ηθοποιός με μάσκα** (400 π.Χ., Νάπολη, Museo Archeologico Nazionale)

Τσατσούρης Χρήστος, Φιλόλογος Γυμνασίου Μαγούλας

xtsat.blogspot.gr

Πώς γεννήθηκε η τραγωδία; Πρώτα στάδια τραγωδίας - Ο Αρίων

Στην εξέλιξη του διθύραμβου από τον αυτοσχεδιασμό σε έντεχνη μορφή συνέβαλε ο Αρίων από τη Μήθυμνα της Λέσβου (6ος αι. π.Χ.).

Γιαννούρης Χάρης, Φιλόλογος Γυμνασίου Δερβενίου

xtsat.blogspot.gr

Ο Αρίων πρώτος

Καινοτομίες:

συνέθεσε διθύραμβο

του έδωσε **λυρική μορφή και αφηγηματικό περιεχόμενο**

παρουσίασε τους **χορευτές μεταμφιεσμένους σε Σατύρους**, δηλαδή με χαρακτηριστικά τράγων, γι' αυτό και ονομάστηκε **«ευρετής του τραγικού τρόπου»**.

Ο Αρίων παρουσίασε το διθύραμβό του στην αυλή του φιλότεχνου τυράννου Περίανδρου, στην Κόρινθο.

Οι **Σάτυροι**, που έως τότε ενεργούσαν ως δαίμονες των δασών, εντάχθηκαν στη λατρεία του Διονύσου και αποτέλεσαν μόνιμη ομάδα που ακολουθούσε παντού το θεό. Οι **τραγόμορφοι** αυτοί **τραγουδιστές** ονομάζονταν **τραγωδοί** (< τράγων ωδή), δηλαδή **άσμα Χορού που είναι μεταμφιεσμένος σε Σατύρους**.

Θέσπης

Θέσπης: Με ποιο τρόπο ο Θέσπης οδήγησε στη δημιουργία της τραγωδίας;

Σελ. 65

Τσατσούρης Χρήστος, Φιλόλογος Γυμνασίου Μαγούλας

xtsat.blogspot.gr

πώς γεννήθηκε η τραγωδία; Πρώτα στάδια τραγωδίας - Ο Θέσπης
Το μεγάλο βήμα για τη **μετάβαση από το διθύραμβο στην τραγωδία** έγινε
Πού;
στις αμπελόφυτες περιοχές της Αττικής
Πότε;
στα μέσα του **6ου αι. π.Χ.**
Ποιος;
Ο ποιητής **Θέσπης** από την Ικαρία *(σημ. Διόνυσο)*
Καινοτομίες:
στάθηκε **απέναντι από το Χορό** και **συνδιαλέχθηκε** με στίχους, δηλαδή αντί να τραγουδήσει μια ιστορία άρχισε να την **αφηγείται**.
Καινοτομίες:
στη θέση του έξάρχοντος ο Θέσπης **εισήγαγε τον υποκριτή ηθοποιό** (***υποκρίνομαι = αποκρίνομαι***), ο οποίος έκανε **διάλογο με το Χορό**, συνδυάζοντας το **επικό** στοιχείο (λόγος) με το αντίστοιχο **λυρικό** (μουσική)
Συνέπειες;
Συνέπεια αυτής της καινοτομίας ήταν η **γέννηση της τραγωδίας στην Αττική**.
Τσιτσιώρης Χρήστος, Φιλόλογος Γυμνασίου Μαγούλας
xtsot.blogspot.gr

Η πρώτη επίσημη παράσταση τραγωδίας

Η πρώτη επίσημη «**διδασκαλία**» (παράσταση) τραγωδίας

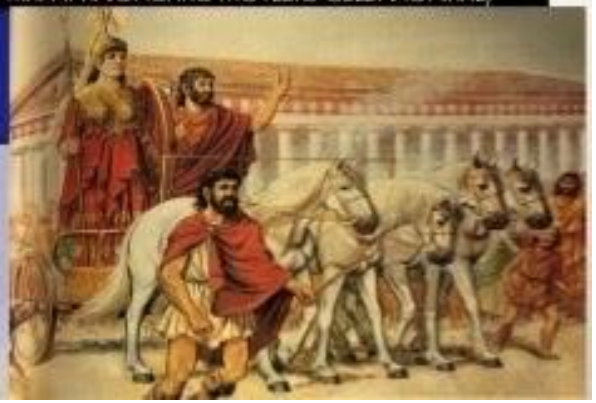
Θέσπης	534 π.Χ.	Μεγάλα Διονύσια στην Αθήνα

Αττικός μελανόμορφος κρατήρας με σκηνή διονυσιακού θιάσου. (520 – 510 π.Χ. ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ)

Κυβερνούσε ο τύραννος **Πεισίστρατος**, ο οποίος ασκώντας φιλολαϊκή πολιτική

ενίσχυσε τη λατρεία του θεού Διονύσου	καθιέρωσε τα «**Μεγάλα ἤ ἐν ἄστει Διονύσια**»	η **τραγωδία** εντάχθηκε στο επίσημο πλαίσιο της **διονυσιακής γιορτής**

Τσατσούρης Χρήστος, Βιβλιοπαίς Γυμνασίου Μαγούλας

xtsat.blogspot.gr

Τραγωδία ▸ διονυσιακά στοιχεία

Ποια διονυσιακά στοιχεία διατήρησε η τραγωδία στην πορεία της;

Σελ. 66

Τσατσούρης Χρήστος, Φιλόλογος Γυμνασίου Μαγούλας

xtsat.blogspot.gr

Διονυσιακά στοιχεία τραγωδίας

Στην πορεία της η τραγωδία διατήρησε πολλά διονυσιακά στοιχεία και δεν απαρνήθηκε ποτέ τη διονυσιακή της προέλευση

- **Χορός**
- **μεταμφίεση**
- **σκευή** (= ενδυμασία) ηθοποιών
- αποτελούσε **μέρος της λατρείας** του θεού
- οι παραστάσεις γίνονταν στον **ιερό χώρο του Ελευθερέως Διονύσου**
- οι **ιερείς** του Διονύσου κατείχαν **τιμητική θέση** στην πρώτη σειρά των επισήμων
- οι **νικητές** των δραματικών αγώνων **στεφανώνονταν με κισσό** *(ιερό φυτό του Διονύσου)*
- **θέατρο** προς τιμήν του Διονύσου (**Διονυσιακό**), στη νότια πλευρά της **Ακρόπολης**

Το θέατρο του Διονύσου στη νότια πλευρά της Ακρόπολης, όπως διαμορφώθηκε στα ρωμαϊκά χρόνια

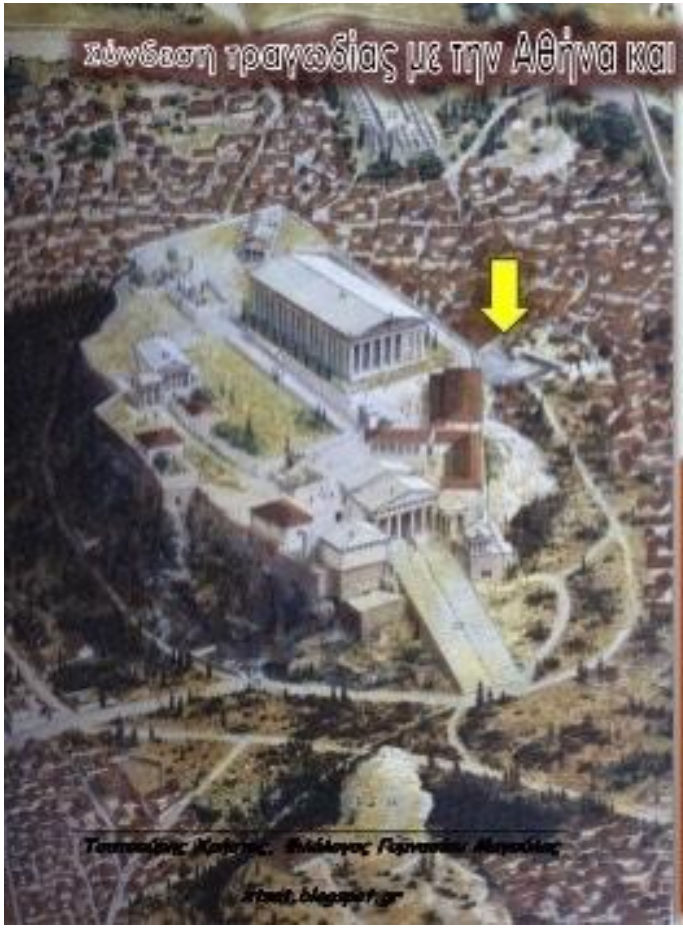
Τα θέματα της τραγωδίας όμως δεν είχαν σχέση με το Διόνυσο [το «οὐδὲν πρὸς τὸν Διόνυσον» (= καμιά σχέση με το Διονυσο) ήταν ήδη από την αρχαιότητα παροιμιακή φράση]

Τσατσάρης Χρήστος, Βιβλιολογος Γυμνασίου Μαγούλας

xtsat.blogspot.gr

Η ακμή της τραγωδίας: η εποχή και το κλίμα της ▸ Συνθήκες ανάπτυξης

Τοπικός χαρακτήρας *(δεν έχουμε τραγωδία σε άλλες πόλεις)*

Σύνδεση με τη δημοκρατία, τους θεσμούς και τα γνωρίσματά της *(π.χ. αγώνας λόγων [σύνδεση με ρητορικούς λόγους στην Εκκλησία του Δήμου])*

Δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι το είδος ανθεί ταυτόχρονα με τη δημοκρατική οργάνωση της πόλης-κράτους της Αθήνας *(άμεση συμμετοχή των πολιτών στα κοινά ζητήματα - Εκκλησία του Δήμου, όπου γίνεται αντιπαράθεση απόψεων, διάλογος, σε κλίμα ελευθερίας, ισοτιμίας και ισηγορίας)*. Αναπτύσσεται κυρίως κατά τη διάρκεια του χρυσού αιώνα, όταν η Αθήνα, μετά τη νικηφόρα έκβαση των Μηδικών πολέμων, διαθέτει μεγάλη ισχύ και δόξα και συγχρόνως αποτελεί σπουδαίο πνευματικό και πολιτιστικό κέντρο

►Ποια μνημεία είχαν θρησκευτικό χαρακτήρα; ► Ποιος χώρος εξυπηρετούσε πολιτικές, κοινωνικές και εμπορικές δραστηριότητες; ► Σε ποιο χώρο συνεδρίαζε η Εκκλησία του Δήμου; ► Μπορείτε να σχολιάσετε τις πολλαπλές λειτουργίες που εξυπηρετούσε το θέατρο του Διονύσου; ► Τι συμπεράσματα μπορούμε να βγάλουμε για τη σχέση αυτών των χώρων με το δημοκρατικό πολίτευμα;

Θεματική

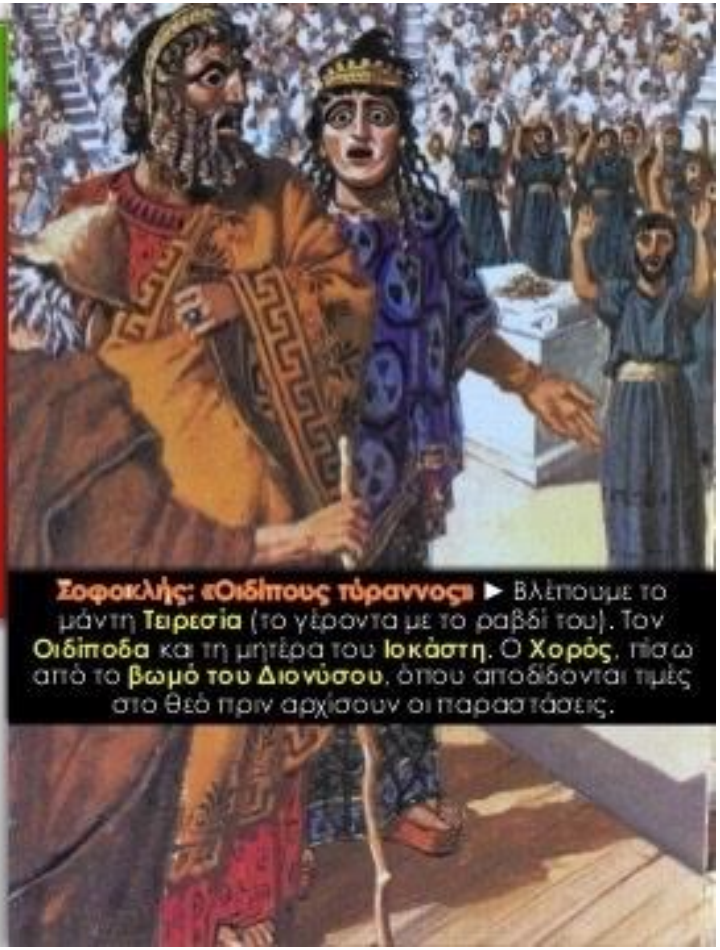
Ποιο είναι το ηθικό υπόβαθρο της τραγωδίας και ποια τα θέματά της;

Σελ. 67

Τσατσούρης Χρήστος, Φιλόλογος Γυμνασίου Μαγούλας

xtsat.blogspot.gr

Σοφοκλής: «Οιδίπους τύραννος» ► Βλέπουμε το μάντη **Τειρεσία** (το γέροντα με το ραβδί του), τον **Οιδίποδα** και τη μητέρα του **Ιοκάστη**. Ο **Χορός**, πίσω από το **βωμό του Διονύσου**, όπου αποδίδονται τιμές στο θεό πριν αρχίσουν οι παραστάσεις.

Θεματική τραγωδίας – ηθικό υπόβαθρο

Αντλεί τα θέματά της από το **μύθο** τον οποίο όμως **συνδέει με τη σύγχρονη επικαιρότητα**

εξαίρεση οι **Πέρσαι** του Αισχύλου

Εξυμνείται ο ηρωικός **άνθρωπος**, που **συγκρούεται** με τη **Μοίρα**, την **Ανάγκη**, τη **θεία δικαιοσύνη**

Οι ήρωες που αντιμετωπίζουν κρίσιμα ηθικά διλήμματα συνήθως συντρίβονται **ύβρις – άτη – δίκη (νέμεσις – τίσις)**

Ρόλος θεών

στο επίκεντρο ο άνθρωπος και η δράση του, σε έναν κόσμο όμως στον οποίο υπάρχουν οι θεοί

Οι **θεατές συμπάσχουν**, **αγωνιούν** για την τύχη των ηρώων αλλά και τη δική τους και οδηγούνται στο τέλος της παράστασης στην **λύτρωση** από παρόμοια πάθη

Κάθαρση

Ύβρις – **υπεροπτική συμπεριφορά**, που πηγάζει από τη συναίσθηση της υπερβολικής δύναμης

Άτη – θεϊκή δύναμη του ολέθρου που **τυφλώνει** τους ανθρώπους και τους παρασύρει στην καταστροφή

Δίκη *(νέμεσις – τίσις)* – θεία δικαιοσύνη - τιμωρία

Οι ηθικές αυτές έννοιες ενυπάρχουν στον **Όμηρο** και στον **Ηρόδοτο**

Τσατσάρης Χρήστος, Φιλόλογος Γυμνασίου Μαγούλας

xtsat.blogspot.gr

Δραματική ποίηση

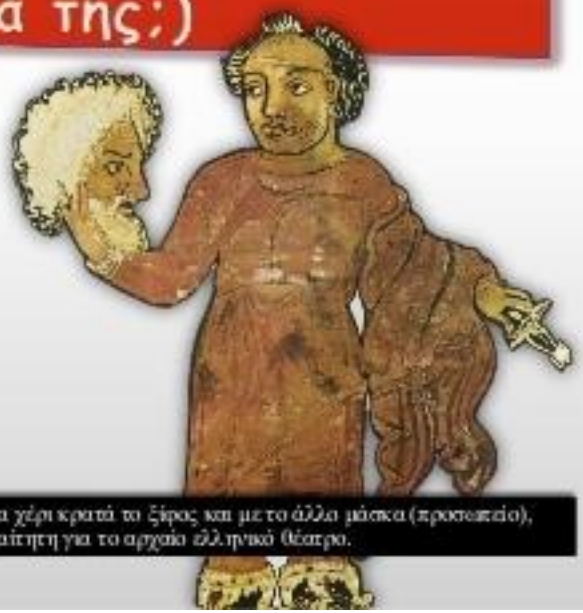
Τι είναι η δραματική ποίηση;
(Ποια η σχέση της με τα άλλα δύο είδη ποίησης και ποια η διαφορά της;)

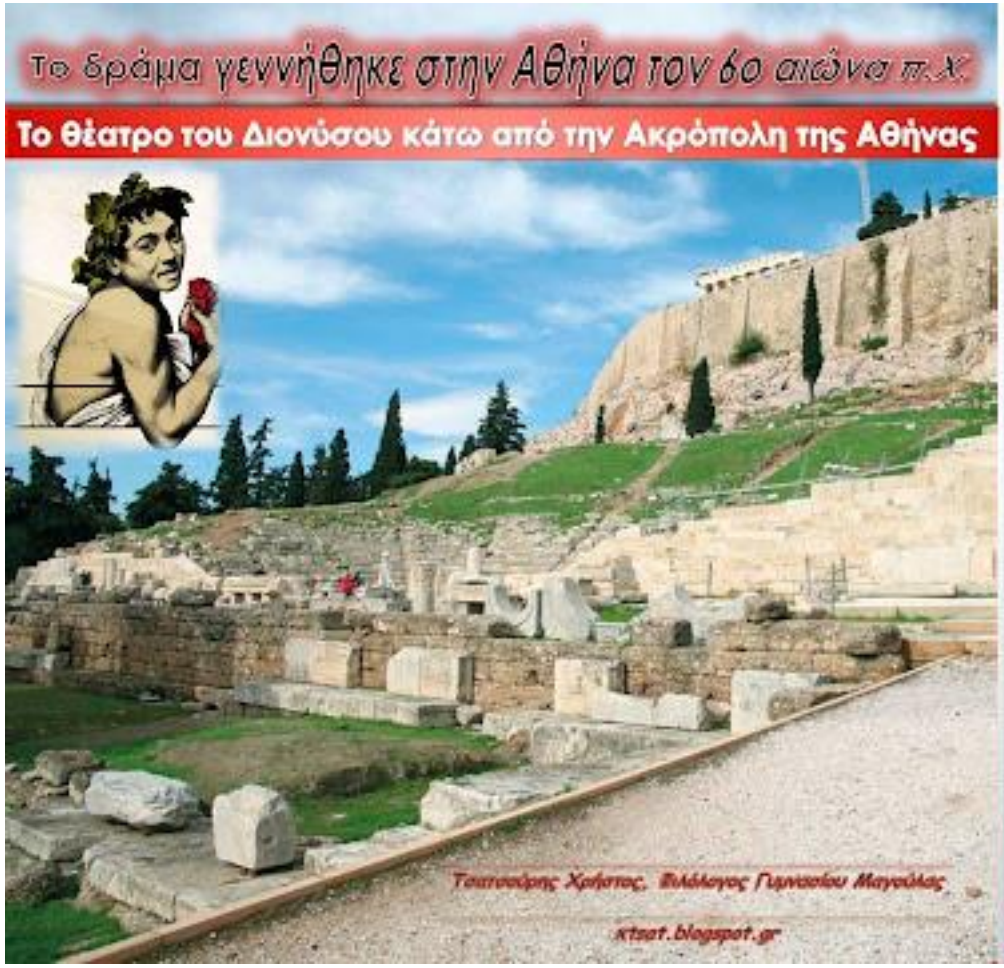
Σελ. 63

Τσατσούρης Χρήστος, Φιλόλογος Γυμνασίου Μαγούλας

xtsat.blogspot.gr

Ηθοποιός ► Με το ένα χέρι κρατά το ξίφος και με το άλλο μάσκα (προσωπείο), απαραίτητη για το αρχαίο ελληνικό θέατρο.

Κάθε χρόνο, από το **534 π.Χ.** στα **Μεγάλα** ή **εν άστει Διονύσια** (τέλη Μαρτίου) διεξάγονταν δραματικοί αγώνες

Συμμετείχαν **τρεις τραγικοί ποιητές** με τέσσερα έργα ο καθένας και **πέντε κωμικοί** με ένα έργο ο καθένας

Τα έργα παίζονταν μία και μοναδική φορά, στο φως της ημέρας, στο **θέατρο του Διονύσου**, στη νοτιοανατολική πλαγιά της Ακρόπολης.

Πότε γίνονταν οι παραστάσεις των τραγωδιών (δραματικοί αγώνες):

Μεγάλα ἤ ἔν ἄστει Διονύσια

μήνας **Ελαφηβολιὼνας** (τέλη Μαρτίου έως μέσα Απριλίου)

Διδάσκονταν **νέες τραγωδίες** (από το 534 π.Χ.)

Μικρά ἤ κατ' ἀγροὺς Διονύσια

μήνας **Ποσειδεὼνας** (τέλη Δεκεμβρίου έως αρχές Ιανουαρίου)

γίνονταν μόνο **επαναλήψεις** έργων

Λήναια

μήνας **Γαμηλιὼνας** (τέλη Ιανουαρίου-αρχές Φεβρουαρίου)

γίνονταν κυρίως τραγικοί και κωμικοί αγώνες – διδάσκονταν **νέες τραγωδίες** (από το 433 π.Χ.

Τσατσούρης Χρήστος, Φιλόλογος Γυμνασίου Μαγούλας

xtsat.blogspot.gr

Ανθεστήρια

μήνας **Ανθεστηριὼνας** (τέλη Φεβρουαρίου-αρχές Μαρτίου)

αρχικά δε διδάσκονταν δράματα, αλλά αργότερα προστέθηκαν δραματικοί αγώνες (**επαναλήψεις** έργων).

Περιγραφή της διαδικασίας των δραματικών αγώνων

Οι δραματικοί αγώνες αποτελούσαν υπόθεση της πόλης-κράτους και οργανώνονταν με κρατική φροντίδα, υπό την επίβλεψη του «επωνύμου άρχοντος».

Επιλογή από επώνυμο άρχοντα τριών ποιητών *(από τον κατάλογο εκείνων που είχαν υποβάλει αίτηση)*

Διαγωνίζονται με μια **τετραλογία** ο καθένας

Επιλογή **χορηγών**

Αναλάμβαναν έξοδα παράστασης για Χορό, χοροδιδάσκαλο, αυλητή, σκευή

«Προαγών» *(πρὸ τοῦ ἀγῶνος = δοκιμή)*

Ο ποιητής παρουσίαζε στους θεατές στο **Ωδείο** *(στεγασμένο θέατρο)* πριν από τη διδασκαλία της τραγωδίας τους χορευτές και τους υποκριτές χωρίς προσωπεία

Επιλογή δέκα **κριτών** *(ένας από κάθε φυλή)* με κλήρωση

Οι κριτές έγραφαν σε πινακίδα την κρίση τους. Οι πινακίδες ρίχνονταν σε **κάλπη**, από την οποία ανασύρονταν πέντε και από αυτές προέκυπτε το τελικό αποτέλεσμα

Απονομή βραβείων από Εκκλησία του Δήμου

Στους νικητές **ποιητές** **(στέφανος κισσού)** και στους **χορηγούς** **(χάλκινος τρίπους)**

«Διδασκαλία»

Αναγραφή ονομάτων ποιητών, χορηγών και πρωταγωνιστών **σε πλάκες** και κατάθεσή τους στο δημόσιο αρχείο

Το Ωδείο του Περικλή – 5ος αι. π.Χ.

Κοινό θεατρικών αγώνων - Θεωρικά
χιλιάδες → Αθηναίοι – Μέτοικοι – Ξένοι
γυναίκες - άντρες
χειροκροτήματα – επευφημίες – αποδοκιμασίες
Εγγε!
Παλλαϊκή γιορτή – συλλογική υπόθεση – συμπληρωματικό μέσο παίδευσης του Αθηναίου πολίτη
σύμβολον = εισιτήριο
Θεωρικά = χρηματικό βοήθημα (από τον Περικλή) στους απόρους για δωρεάν παρακολούθηση
«Με συχνές θυσίες και αγώνες φροντίσαμε να μετριάζουμε τους κόπους της εργασίας και να ξεκουράζουμε το πνεύμα μας».
Θουκυδίδη, Περικλέους Επιτάφιος, 38
(μετάφραση Αγγ. Σ. Βλάχος)
Τσατσαρής Χαράτος, Φιλόλογος Γυμνασίου Μαγούλας
xtsat.blogspot.gr

Ο Χορός με το πέρασμα του χρόνου δέχτηκε πολλές μεταβολές.

Συντελεστές της παράστασης: Χορός

Ο αριθμός των μελών του

- **50** ερασιτέχνες χορευτές αρχικά στο διθύραμβο
- έγιναν **12**
- με το Σοφοκλή **15** *(μοιρασμένοι σε δύο ημιχόρια)*

Ο Χορός, με επικεφαλής τον **αυλητή**, έμπαινε από τη **δεξιά πάροδο**.

Ήταν ντυμένος απλούστερα από τους υποκριτές.

Τσιτσούρης Χρήστος, Φιλόλογος Γυμνασίου Μαγούλας
xtsit.blogspot.gr

Εκτελούσε, υπό τον **ήχο του αυλού**, την κίνηση και την **όρχηση** εκφράζοντας τα συναισθήματά του.

Στη διάρκεια της παράστασης είχε τα νώτα στραμμένα προς τους θεατές.

Διαλεγόταν με τους υποκριτές μέσω του κορυφαίου χωρίς να τάσσεται ανοιχτά με το μέρος κάποιου από τους ήρωες.

Αρχικά, η τραγωδία άρχιζε με την είσοδο του Χορού και τα χορικά κατείχαν μεγάλο μέρος της έκτασης του έργου.

Η πορεία της τραγωδίας καθορίζεται σταδιακά από τη μείωση του λυρικού-χορικού στοιχείου και την αύξηση του δραματικού.

Συντελεστές της παράστασης: Υποκριτές

Ο **ποιητής** *(πριν από το Σοφοκλή)* ήταν ταυτόχρονα και **υποκριτής**

Επικρατούσε η άποψη ότι ήταν ο πλέον κατάλληλος να υποκριθεί όσα περιέχονταν στην τραγωδία

Ο Σοφοκλής κατήργησε τη συνήθεια αυτή

Τσατσούρης Χρήστος, Φιλόλογος Γυμνασίου Μαγούλας

xtsat.blogspot.gr

Όλα τα πρόσωπα του δράματος μοιράζονταν στους **τρεις υποκριτές** *(έπρεπε σε λίγο χρόνο να αλλάζουν ενδυμασία)*

τον πρώτο υποκριτή τον εισήγαγε ο **Θέσπις**

το δεύτερο τον εισήγαγε ο **Αισχύλος**

τον τρίτο τον πρόσθεσε ο **Σοφοκλής**

Αττικός ερυθρόμορφος ελικωτός κρατήρας του Ζωγράφου του Προνόμου. **Ηθοποιοί με μάσκες** (400 π.Χ., Νάπολη, Museo Archeologico Nazionale)

Συντελεστές της παράστασης: Υποκριτές

Οι υποκριτές

- ήταν επαγγελματίες
- έπαιρναν μισθό
- ήταν κυρίως Αθηναίοι πολίτες

Ως **θεράποντες του Διονύσου**, είχαν **προνόμια**

- απαλλαγή από στρατιωτικές υπηρεσίες
- συμμετοχή σε διπλωματικές αποστολές

Ανήκαν σε μια **συντεχνία** (***«κοινὸν τῶν περὶ τὸν Διόνυσον τεχνιτῶν»***)

- Την προεδρία της συντεχνίας είχε ο **ιερέας του Διονύσου**

Τα γυναικεία πρόσωπα υποδύονταν **άνδρες**

- φορούσαν **προσωπεία** (μάσκες)

Οι υποκριτές εμφανίζονταν στη σκηνή με **επιβλητικότητα** και **μεγαλοπρέπεια**

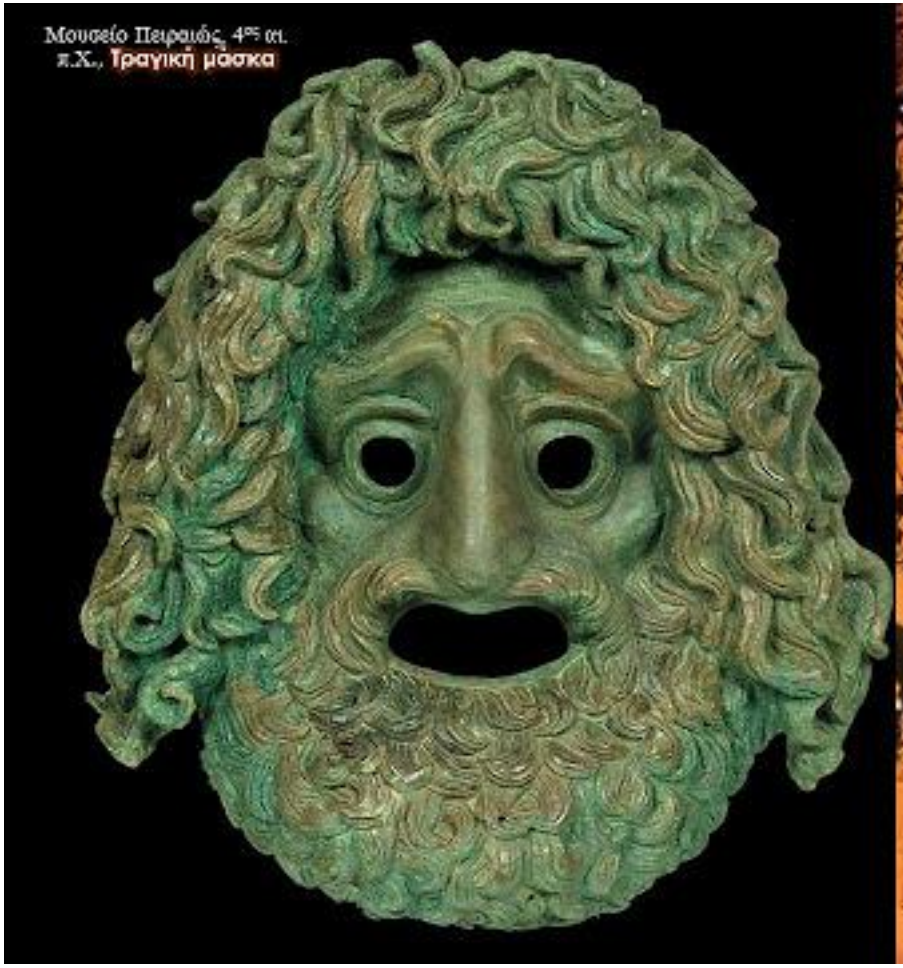
Για μακιγιάζ χρησιμοποιούσαν μια λευκή σκόνη από ανθρακικό μόλυβδο, ψιμύθιον

▲Θραύσμα από αγγείο της νότιας Ιταλίας. **Ηθοποιοί με περίτεχνα κοστούμια**

◄Θραύσμα από αθηναϊκό αγγείο του 5ου αι. π.Χ., που βρέθηκε στην Αγορά. **Γυναικεία μάσκα με το πρόσωπο βαμμένο λευκό.**

Τσατσούρης Χρήστος, Φιλόλογος Γυμνασίου Μαγούλας

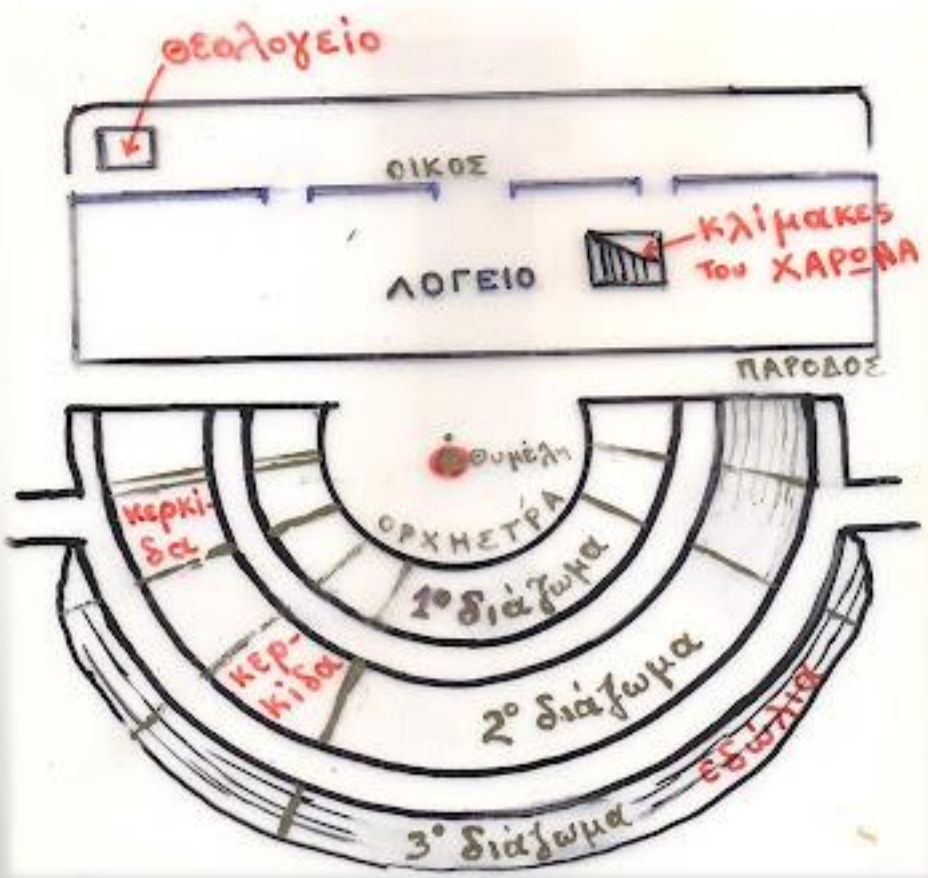
xtsat.blogspot.gr

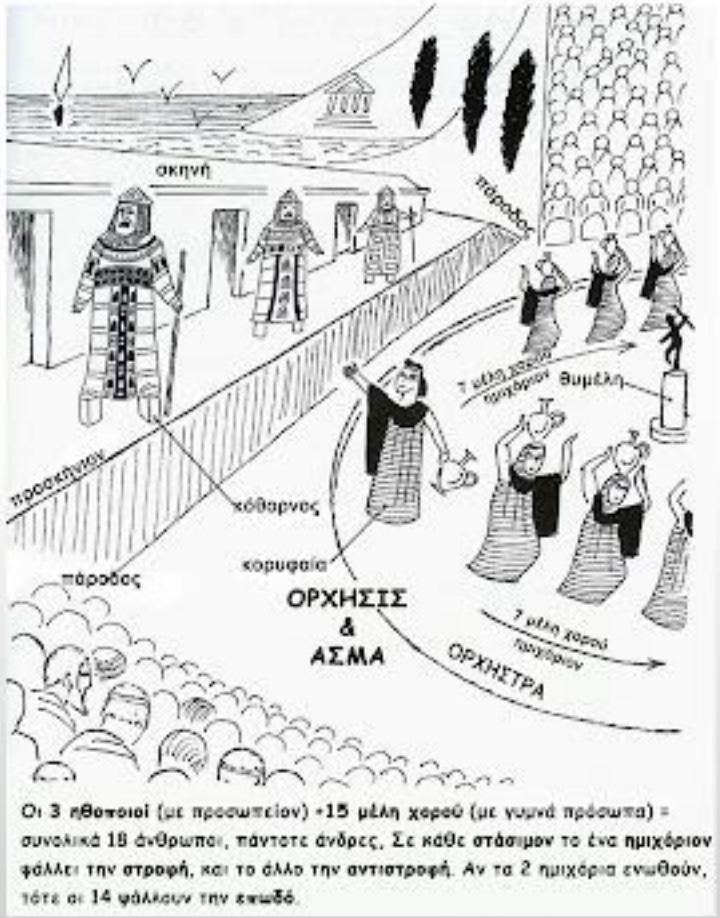

Αττικός ερυθρόμορφος ελικωτός κρατήρας του Ζωγράφου του Προνόμου. **Ηθοποιοί σατυρικού δράματος με μάσκες που υποδύονται τους ρόλους του Ηρακλή και του Παπποσιληνού**

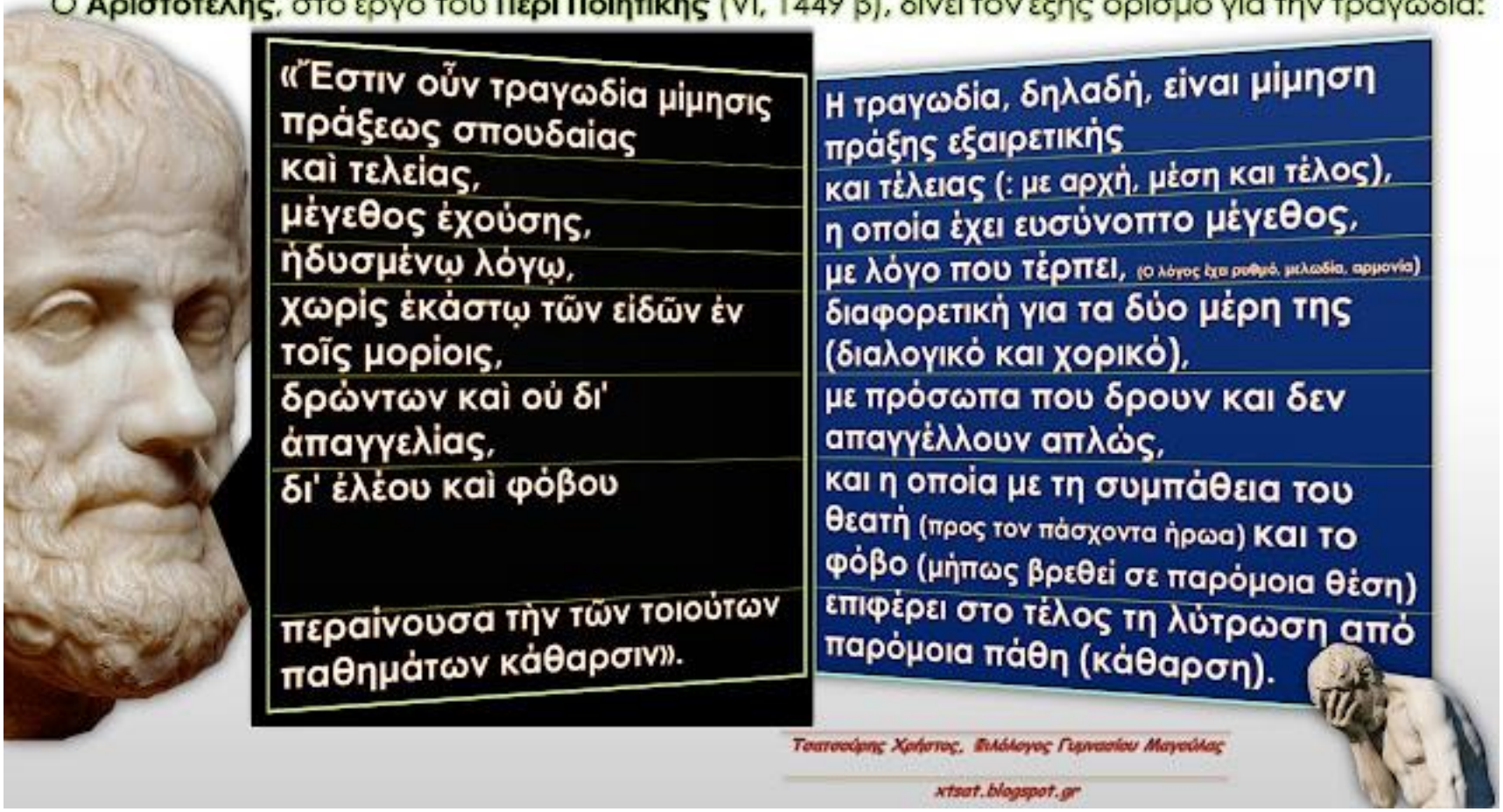
(400 π.Χ., Νάπολη, Museo Archeologico Nazionale)

Οι 3 **ηθοποιοί** (με προσωπεία) +**15 μέλη χορού** (με γυμνά πρόσωπα) = συνολικά 18 άνθρωποι, πάντοτε άνδρες. Σε κάθε **στάσιμον** το ένα **ημιχόριον** ψάλλει την **στροφή**, και το άλλο την **αντιστροφή**. Αν τα 2 ημιχόρια ενωθούν, τότε οι 14 ψάλλουν την **εκωδή**.

Ο **Αριστοτέλης**, στο έργο του **Περί Ποιητικής** (VI, 1449 β), δίνει τον εξής ορισμό για την τραγωδία:

Τα μέρη της τραγωδίας κατά τον Αριστοτέλη

Τα κατά ποσόν μέρη
(αφορούν την έκταση του έργου)

Διαλογικά – Επικά *(αττική διάλεκτος)*	Λυρικά-Χορικά *(δωρική διάλεκτος)*
Πρόλογος	Πάροδος
Επεισόδια	Στάσιμα
Έξοδος	[Μονωδίες, διωδίες, κομμοί]

Ζωγράφος της Γέλας. **Χορός ορνίθων** ▲

Τα κατά ποιόν μέρη
(αφορούν την ποιότητα του έργου)

- Μύθος
- Ήθος
- Λέξις
- Διάνοια
- Μέλος
- Όψις

Παναγιώτης Χάϊστος, Φιλόλογος Γυμνασίου Μαγούλας
xtsat.blogspot.gr

Η σημασία των όρων «περιπέτεια», «αναγνώριση» και «τραγική ειρωνεία»

Η πλοκή του μύθου έπρεπε να έχει:

περιπέτεια

- **μεταστροφή της τύχης των ηρώων**, συνήθως από την ευτυχία στη δυστυχία

αναγνώριση

- **μετάβαση του ήρωα από την άγνοια στη γνώση**, η οποία συχνά αφορά την αποκάλυψη της συγγενικής σχέσης μεταξύ δύο προσώπων.

τραγική ειρωνεία

- ο θεατής γνωρίζει την αλήθεια, την οποία αγνοούν τα πρόσωπα της τραγωδίας.

Τσατσούρης Χρήστος, Φιλόλογος Γυμνασίου Μαγούλας

xtsat.blogspot.gr